

1985. január

Optikai lemezen árusítják a Kongresszusi Könyvtár katalógusát

Az optikai információtárolást 1929-ben szabadalmaztatták, és 1972-ben lézer felhasználásával valószínűsítették meg először kísérleti formában. Csak 1979-ben készült el azonban az első tömeggyártásra is alkalmas kompakt hanglemez, amikor a lejátszófejbe olcsó, kisméretű és kevésbé kényes félvezető lézert tettek. Ezután a fejlődés már robbanásszerű volt. Három-négy év alatt elárasztották a világot az analóg videolemezek, a digitálisan kódolt videolemezek és a digitális kompakt hanglemezek.

Kezdetől világos volt, hogy az optikai lemez digitálisan kódolt változatai a számítógép háttérmemóriájaként is előnyösen használhatók. Az első ilyen berendezések 1984-ben kerültek kereskedelmi forgalomba. Az optikai lemezes memória újraindítási változatát magnetooptikai elven valószínűsítették meg, ez azonban ma még csak a kísérleti laboratóriumokban működik. Az egyszer megírható, azután akárhányszor visszaolvasható változatot 1984-ben hozták ki. Ez elsősorban adatarhiválási célra alkalmas. Viszonylag drága még, mert a felírásához nagy teljesítményű, drága lézere van szükség.

A leggyorsabb elterjedésre a csak olvasásra szolgáló lemez számíthat. Ennek *CD ROM (Compact Disc Read Only Memory)* nevű változata a kompakt hanglemezzel kompatibilis, másik változata a digitálisan kódolt videolemezzel. Lejátszóegysége rendkívül olcsón állítható elő. A tömeggyártásban előállított kompakt lemezjátszónak, illetve videolemezjátszónak a digitálisan kódolt konverter előtti pontjához ugyancsak nagysorozatban gyártott személyi számítógépet csatlakoztatnak. Mindössze néhány illesztő áramkört kell hozzá készíteni, valamint a személyi számítógép szoftverjét.

Ennek a változatnak a piacra kerülése azért késett mostanáig, mert csak akkor van értelme, ha kapható hozzá olyan lemez, amely piacképes információt tartalmaz. Ez eddig hiányzott. A lemez egyébként tömegtermelést folytató hanglemez-, illetve videolemezgyárban készülhet. Az információt árusítani szándékozó cég a CD ROM-változat esetén magnetofonszalagot ad át a hanglemezgyárnak, a videolemez-kompatibilis változat esetén pedig videokazettát a videolemezgyárnak. A gyár készíti el a felvételről a mesterlemezt, majd arról közepes vagy nagysorozatban az árusítható másolatokat. Az ipari technológia folytán a sokszorosítás rendkívül olcsó.

Az *International Thomson Information Inc.* és leányvállalata, a *Carrollton Press* 1985 januárjában be-

jelentette, hogy CD ROM lemezen megkezdte a MARC adatbázis 2 millió rekordjának árusítását. Ezt még 1985 első felében követi az LC Law Library adatbázis mintegy 300 000 rekordja, majd nem sokkal később a REMARC adatbázis 4,2 millió rekordja. Összesen tehát körülbelül 6,5 millió adatrecordot tartalmaz majd a teljes kiadvány, néhány lemezen. A lemezek tartalmazzák az adatbázis párbeszédre kereséséhez szükséges invertált állományokat is. Egyidejűleg árusítja vagy bérbe adja az International Thomson a szükséges olvasó-kereső berendezést is, amelyet Hitachi kompakt lemezjátszóból és IBM személyi számítógépből alakítottak ki háromhónapi fejlesztőmunkával. A szükséges szoftvert hajlékony mágneslemezen árusítják.

A MARC és a REMARC adatbázisok a Dialog rendszeren már régóta elérhetők, és a Kongresszusi Könyvtár (USA) katalógusát tartalmazzák. A MARC az 1968-cal kezdődő időszak katalógustételeit, a REMARC a korábbiakat. A most létrehozott LC Law Library adatbázis a Kongresszusi Könyvtár jogi gyűjteményének a katalógusát tartalmazza. Az 5 inches CD ROM-változatot hamarosan követi majd a 12 inches videolemez-kompatibilis változat.

Az optikai lemezen árusított adatbázisok valószínűleg néhány éven belül gyökeresen átalakítják az információkeresési gyakorlatot. Várható, hogy az egy-két évnél régebbi információk keresése rövidesen nagyrészt áttolódik a CD ROM- vagy videolemez-kompatibilis optikai lemezzel ellátott saját személyi számítógépekre, és az online információkeresés a legfrissebb időszak anyagaira korlátozódik, ahol a csak központilag megoldható gyors aktualizálás a fő szempont. Ha ez a folyamat kiteljesedik, még az sem kizárt, hogy az online szolgáltatóközpontok megszüntetik a régi adatrecordok szolgáltatását, és így szabadítanak fel helyet a teljes szövegű adatbázisok részére.

/Information Technology and Libraries, 3. köt. 4. sz. 1984. és CD Data Report, 1. köt. 3. sz. 1985./

(Válasz György)

1985. január

A lézeroptikai lemezes információkereső rendszerek fejlődési perspektívái 1985-re

A lézeroptikai lemezes információtároló és -kereső rendszerek fejlődésének jelentős mérföldkövéhez értünk 1985 elejére. *Reginald F. Friebus*